

3. Козлов С. Чому в Україні досі «не люблять» гонорар успіху адвоката. *Юридична газета*. №6 (712). URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/chomu-v-ukrayini-dosi-ne-lyublyat-gonorar-uspihu-advokata.html>

Хотинська-Нор О.З.

завідувачка кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук

АДВОКАТУРА В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 стала глобальним викликом для всього суспільства, торкнувшись усіх його інститутів, усіх сфер людського життя та професійної діяльності. Заходи, спрямовані на протидію та боротьбу з пандемією, зумовили жорстку ізоляцію людей від зовнішнього світу та різку зміну їх способу життя. Це стало серйозним викликом для адвокатів, чия професійна роль безпосередньо пов'язана з постійною комунікацією з клієнтами, роботою судів та інших державних органів. Майбутнє багатьох представників адвокатської спільноти стало примарним, непевним і тривожним. У всьому світі органи адвокатського самоуправління зосередили свої зусилля на різноманітних заходах, спрямованих на підтримку своїх адвокатів. Умовно їх можна розділити на дві групи: (а) заходи, спрямовані на підтримку безпеки та захист здоров'я адвокатів, та (б) інструменти підтримки адвокатури як інституту, що є неодмінним елементом реалізації функції правосуддя в державі.

Захист здоров'я адвокатів став предметом уваги не лише в контексті загально прийнятих правил поведінки під час пандемії (носіння масок, використання антисептиків, соціальна дистанція тощо). Гостро постала проблема психологічної підтримки адвокатів, професійна діяльність яких була «поставлена на паузу», внаслідок чого різко та суттєво зменшилися їх доходи. За даними опитування адвокатів, проведеного в квітні 2020 року в США, про скорочення своїх доходів заявили 59% з 292 респондентів. Із 129 опитаних, які повідомили про втрату заробітку, половина втратила 30% і менше від свого доходу. Однак четверта частина респондентів втратили від 50 до 100% своїх доходів. При цьому найбільше постраждали адвокати, що спеціалізуються на сімейних правовідносинах і кримінальних провадженнях [1]. Зазначене також дало можливість уяснити, які адвокатські практики найбільш уразливі в кризових умовах, а які є перспективними в контексті протидії пандемії (наприклад, ті, що спеціалізуються на справах, пов'язаних із різними проявами дискримінації, або справах, що стосуються сфери медичного права та захисту прав пацієнтів).

Національні органи адвокатури по різному реагують на ситуацію, залежно від їх потужності. В деяких країнах (наприклад, США) адвокатські асоціації створили гарячі лінії, на які можуть звернутися адвокати, які зіштовхнулися з проблемами через пандемію, зокрема і психологічного характеру. В Україні мають місце приклади матеріальної підтримки адвокатів органами адвокатського самоврядування. Так, Рада адвокатів Одеської області у квітні 2020 року прийняла рішення про надання адвокатам, діяльність яких не зупинена на день прийняття рішення, одноразової матеріальної допомоги у зв'язку з пандемією COVID-19 та відсутністю у значної частини адвокатів можливості отримувати винагороду за здійснення адвокатської діяльності, у розмірі 1000 (одна тисяча) гривень [2]. Така ініціатива вкрай важлива, оскільки на адвокатуру, яка в багатьох країнах не відноситься до підприємницької діяльності, не розповсюджуються заходи економічної підтримки бізнесу, запроваджені державами.

Не менш гостро постала проблема реалізації адвокатурою в умовах пандемії своєї визначальної функції – надання правової допомоги, основоположне право людини на яку не може бути обмеженим навіть в умовах надзвичайного стану. Від неї безпосередньо залежить і питання доступу до правосуддя в державі.

Значна кількість судових установ у різних країнах обмежила доступ до своїх приміщень і перейшла на особливий режим роботи, закликавши громадян утриматися від особистої участі в судових засіданнях (за винятком їх обов'язкової присутності) та використовувати альтернативні шляхи комунікації з судом, зокрема й щодо подання до суду необхідних процесуальних документів. Це акцентувало увагу на питанні цифровізації судочинства та використанні сучасних інформаційних технологій, окресливши майбутні горизонти розвитку сфери правосуддя, її трансформацію в інформаційному суспільстві. Все більше країн стали використовувати у судочинстві конференц-з'язок і заявили про свою готовність до запуску «дистанційних» судів (remote courts) [3].

Цифровізація судочинства, дистанційність у комунікації з клієнтами та колегами актуалізували питання навиків роботи адвокатів з різноманітними інформаційними платформами (наприклад, Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Join.Me). Їх використання в адвокатській діяльності, своєю чергою, загострило проблему забезпечення конфіденційності та збереження адвокатської таємниці. Так, загальновідомим став факт розповсюдження у відкритому доступі в мережі декількох тисяч записів відеодзвінків сервісу Zoom.

Загостривши структурні проблеми професійної діяльності адвокатів усього світу, пандемія та спричинена нею криза тим не менш обумовили появу в адвокатській спільноті ініціатив, спрямованих на суспільне благо та солідаризацію у вирішенні проблем. Для прикладу, в США Американської

асоціацією адвокатів (ABA) було створено загальнонаціональну цільову групу, яка складається з досвідчених юристів і суддів, з метою надання правової допомоги у вирішенні юридичних питань, спричинених пандемією, та окрему веб-сторінку, яка акумулює інформацію про COVID-19 та надання юридичних послуг, доступ до правосуддя та діяльність pro bono [4]. В Канаді пандемія спонукала молодих адвокатів до національної ініціативи щодо надання безоплатних дистанційних юридичних консультацій в умовах пандемії. Проект отримав назву National Canadian Lawyers Initiative [5]. В Україні чимало прикладів, коли громадська ініціатива адвокатів спрямовується на допомогу працівникам медичних закладів, їх забезпечення засобами захисту, або облаштування лікарень, в яких борються з хворобою.

Насамкінець варто зазначити, що адвокати змушені адаптуватися до нових обставин, обмежень і викликів, що постали перед ними в умовах пандемії. А адвокатурі належить дати відповіді щодо нової парадигми свого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Morris A, COVID-19 Has Hit Lawyers' Income—Hard. URL: <https://www.law.com/texaslawyer/2020/05/29/covid-19-has-hit-lawyers-income-hard/?slreturn=20200919052439>.
2. Офіційний сайт Ради адвокатів Одеської області. URL: <http://unba.odessa.ua/shanovni-advokaty-rada-advokativ-odeskoyi-oblasti-15-04-2020-roku-na-svoyemu-zasidanni-pryjnyala-rishennya-pro-nadannya-advokatam-diyalnist-yakyh-ne-zupynena-na-den-pryjnyattya-rishennya-odnorazovoyi/?fbclid=IwAR033eQ1Nr3-ad66XYjI3AuUBAE74zXK9gCR2XDfOHnItpcgtXmbFZpTtmU>.
3. Susskind R, The Future of Courts. URL: <https://thepractice.law.harvard.edu/article/the-future-of-courts/>.
4. The ABA Coronavirus (COVID-19) Task Force. URL: <https://www.americanbar.org/advocacy/the-aba-task-force-on-legal-needs-arising-out-of-the-2020-pandem/>.
5. Perkel C, Lawyers launch project to offer free legal advice amid COVID-19 pandemic. URL: <https://globalnews.ca/news/7062800/coronavirus-legal-aid/>.